

Міністерство екології
та природних ресурсів України

16 вересня

МІЖНАРОДНИЙ ДЕНЬ ЗАХИСТУ ОЗОНОВОГО ШАРУ

У 2017 році відзначають 30-річчя з дати підписання Монреальського протоколу про речовини, що руйнують озоновий шар – однієї з найуспішніших міжнародних екологічних угод, що була ратифікована всіма країнами світу та продемонструвала, яких позитивних результатів можна досягти завдяки об'єднанню зусиль міжнародних організацій, урядів, підприємств, громад та окремих людей.

З нагоди ювілею підписання угоди та задля привернення уваги світової спільноти до глобальної екологічної проблеми – руйнування озонового шару – Генеральна Асамблея ООН проголосила 16 вересня Міжнародним днем захисту озонового шару.

Озонова діра

На рівні 10-16 км над земною поверхнею знаходиться озоновий шар, який фільтрує небезпечне ультрафіолетове випромінювання Сонця, і таким чином захищає довкілля та всі живі істоти на планеті. Вчені вважають, що озоновий шар сформувався близько 400 мільйонів років тому і з того часу не зазнавав істотних змін.

У 1974 р. світова спільнота була вражена заявою двох вчених-хіміків з Університету Кароліни, які виявили, що синтетичні речовини групи хлорфторвуглеців можуть становити загрозу для озонового шару. Шервуд Роуланд і Маріо Моліна припустили, що коли хлорфторвуглеці досягають стратосфери, ультрафіолетове випромінювання спричиняє розкладання цих хімічно стабільних речовин і призводить до виділення атомів хлору. Вільні атоми хлору викликають ланцюгову реакцію, через що знищується значна кількість озону в стратосфері. Дослідники підраховали, що один атом хлору може зруйнувати до 100 000 молекул озону, що було підтверджено іншими дослідженнями.

У 1985 р. проби на суходолі, взяті Британською антарктичною службою, засвідчили критичне зменшення озонового шару над Антарктикою. Таким чином було виявлено так звану озонову діру. Це відкриття занепокоїло громадськість та світові уряди, і результатом цього стала поява Віденської конвенції про охорону озонового шару та Монреальського протоколу до неї.

ОЗОНОВИЙ ШАР – це прошарок повітря у верхніх шарах атмосфери (стратосфері), який поглинає ультрафіолетове випромінювання Сонця, шкідливе для довкілля. Під дією шкідливих речовин (хлорфторвуглеводнів, галогенів тощо) озоновий шар зменшується та пошкоджується, через що шкідливі ультрафіолетові промені потрапляють в атмосферу Землі.

Наслідки руйнування озонового шару для людини можуть бути дуже загрозливими: рак шкіри, захворювання очей, ураження імунної системи, передчасне старіння шкіри тощо.

Окрім того, збільшення кількості озону в нижньому шарі атмосфери через зменшення вмісту озону в стратосфері провокує глобальне потепління і зміну клімату.

Монреальський протокол

Монреальський протокол про речовини, що руйнують озоновий шар, було підписано 16 вересня 1987 р. низкою країн, занепокоєних руйнуванням захисного озонового шару Землі і готових вживати конкретні кроки для вирішення цього глобального виклику. Протокол є прикладом ефективної співпраці між розвиненими країнами і країнами, що розвиваються, наочно підтверджуючи той факт, що глобальні проблеми охорони довкілля можуть вирішуватися спільними зусиллями всіх країн, готових втілювати міжнародні угоди.

Вчені довели, що основною причиною руйнування озонового шару є наявність у ньому хімічних речовин – хлорфторвуглеців та галогенів, що застосовуються у виробництві холодильників, кондиціонерів, аерозолів, миючих засобів, вогнегасників, при хімічному чищенні одягу та виробництві товарів з пінопласту.

Виконання країнами вимог Монреальського протоколу сприяє скороченню виробництва та споживання цих речовин, завдяки чому відбувається поступове відновлення озонового шару та пом'якшення наслідків зміни клімату.

Завдяки виведенню з ужитку найнебезпечніших озоноруйнівних речовин, як це передбачено Протоколом, до 2060-2075 рр. озоновий шар має відновитися до рівня 1980 року. Саме тому Монреальський протокол було визнано «єдиною на даний час справді успішною міжнародною угодою із захисту довкілля».

МОНРЕАЛЬСЬКИЙ ПРОТОКОЛ – єдиний міжнародний документ, ратифікований усіма країнами світу.

16 вересня 1987 року – підписання Монреальського протоколу.

1 січня 1989 року – набрання Протоколом чинності.

Основні результати та досягнення

- Монреальський протокол – одна з найуспішніших екологічних конвенцій.
- Завдяки виконанню Угоди почалося відновлення озонового шару та зменшився негативний вплив на здоров'я людей.
- Підписання Протоколу сприяло зменшенню викидів озоноруйнівних речовин та парникових газів, розвитку інноваційних технологій, створенню нових робочих місць та ефективнішому використанню енергії.

Монреальський протокол та Цілі сталого розвитку

Очікується, що завдяки Монреальському протоколу до 2030 року вдасться попередити до 2 мільйонів випадків захворювання на рак шкіри та мільйони випадків катаракти.

Монреальський протокол посприяв поступовому припиненню використання понад 2,5 млн тонн (98%) озоноруйнівних речовин у світовому масштабі.

Виконання Протоколу сприяло зменшенню викидів вуглекислого газу на 135 гігатонн. Таким чином, ця угода є одним із найефективніших інструментів боротьби із наслідками зміни клімату.

Кігалійська поправка

У жовтні 2016 р. було прийнято Кігалійську поправку до Монреальського протоколу, яка передбачає поетапне скорочення виробництва і споживання гідрофторвуглеців, що використовуються як холодоагенти в кондиціонерах та холодильниках. Ці речовини є потужними парниковими газами, що спричиняють парниковий ефект, а отже глобальне потепління. Очікується, що завдяки виконанню цієї поправки вдасться запобігти викиданню 105 млн тонн CO₂ еквіваленту парникових газів, що допоможе уникнути глобального підвищення температури на 0,5°С до 2100 р.

Впровадження Монреальського протоколу в Україні

Україна – одна з перших країн у регіоні приєдналася до Віденської конвенції у 1986 р., а у 1988 р. ратифікувала Монреальський протокол. До базового Монреальського протоколу наша країна ратифікувала Лондонську, Копенгагенську, Монреальську та Пекінську поправки, таким чином взявши на себе зобов'язання поступово зменшувати використання озоноруйнівних речовин.

Парниковий ефект означає зростання температури на поверхні планети в результаті виділення теплової енергії, яка з'являється в атмосфері через нагрівання газів. Основні гази, які призводять до парникового ефекту на Землі – це водяні пари і вуглекислий газ.

Незважаючи на труднощі перехідного періоду, Україна реалізовувала свої зобов'язання по припиненню виробництва та використання озоноруйнівних речовин і впроваджувала стратегію по переходу країни на озонобезпечні речовини. За підтримки Всесвітнього екологічного фонду було реалізовано проект по вилученню із вжитку речовин, що руйнують озоновий шар. У рамках цього проекту найбільші підприємства України, які використовували озоноруйнівні речовини у виробничих процесах, отримали обладнання та устаткування, що дозволило вилучити з обігу близько 990 тонн озоноруйнівних речовин. Реалізація проекту та посилення державного регулювання створило передумови для припинення використання галонів та хлорфторвуглеців, які справляють найбільший озоноруйнівний ефект. На теперішньому етапі виконання Монреальського протоколу здійснюється поступове виведення з обігу перехідних речовин – гідрохлорфторвуглеців.

Міністерством екології та природних ресурсів України вже розроблений та опрацьовується з іншими центральними органами виконавчої влади проект Закону України «Про озоноруйнівні речовини та фторовані парникові гази», який має забезпечити правові умови для захисту озонового шару та запобігання зміні клімату.

Українська станція «Академік Вернадський», яка входить у десятку найважливіших озонметричних станцій в Антарктиці, проводить унікальні дослідження, що дозволяють отримати цілісне розуміння планетарних закономірностей та здійснювати прогнозування глобальних змін у довкіллі та їхніх проявів.

Роль ПРООН

Як агентство Організації Об'єднаних Націй, що спеціалізується на питаннях розвитку, ПРООН підтримує стратегічні ініціативи, спрямовані на розвиток потенціалу країн, їхнє всебічне зростання і сталий людський розвиток. Завдяки партнерству з національними, обласними та місцевими органами влади, громадянським суспільством і приватним сектором, ПРООН прагне підтримати Україну на шляху до подолання бідності, розвитку людського потенціалу, досягнення справедливих результатів, захисту довкілля і запровадження демократичного врядування. У рамках проекту «Початкова реалізація прискореного вилучення з обігу ГХФВ в регіоні країн з перехідною економікою», що реалізується за фінансової підтримки Глобального екологічного фонду, ПРООН допомагає Україні виконувати її міжнародні зобов'язання щодо виконання вимог Монреальського протоколу та Віденської конвенції про охорону озонового шару, а також сприяє створенню відповідних умов для захисту озонового шару в Україні та розробки відповідної законодавчої бази.

Контакти

Програма розвитку ООН в Україні
Кловський узвіз 1,
Київ, 01021, Україна
Тел.: +380 44 253 93 63
Факс: +380 44 253 26 07
www.ua.undp.org
www.facebook.com/UNDPUkraine
Twitter: @UNDPUkraine

Міністерство екології та природних ресурсів України
вул. Митрополита Василя Липківського, 35,
Київ, 03035, Україна
Тел.: +38 044 206 31 00,
+38 044 206 31 07
www.menr.gov.ua

16 вересня – Міжнародний день захисту озонового шару, який було затверджено Генеральною Асамблеєю ООН у 1994 році. Цей день відзначається у річницю підписання в 1987 році Монреальського протоколу про речовини, що руйнують озоновий шар. Усім країнам рекомендовано присвятити цей День популяризації заходів, що відповідають завданням Монреальського Протоколу.

У 2017 році темою Дня захисту озонового шару є «Піклування про життя на Землі».